

Hetty Klavers:

'IK MOET ER NIET AAN DENKEN DAT DE ZEESPIEGEL 6 METER STIJGT'

TEKST DORINE VAN KESTEREN
FOTOGRAFIE MARCEL MOLLE

Hetty Klavers, dijkgraaf van Waterschap Zuiderzeeland en bestuurslid van de Unie van Waterschappen, is niet gerust op de toekomst. Klimaatverandering, zeespiegelstijging, een dreigend tekort aan zoetwater en chemische stoffen in het oppervlaktewater – om maar eens enkele problemen te noemen. Voorkomen is beter dan genezen, dus we moeten alle zeilen bijzetten om duurzamer te gaan leven.

H

Geef ons heden ons dagelijks brood, en af en toe een watersnood. Dit 'gebed' van de dijkgraaf, bedoeld om te voorkomen dat Nederlanders droge voeten al te vanzelfsprekend gaan vinden, is niet aan Hetty Klavers besteed. Absoluut niet zelfs.

De evacuatie van het rivierengebied in januari 1995 – de grootste in de Nederlandse naoorlogse geschiedenis – door de extreem hoge waterstanden van de Rijn, Maas en Waal, herinnert ze zich als de dag van gisteren. Haar zoon was toen zes weken oud. Tussen de voedingen door leefde ze mee met haar collega's bij Rijkswaterstaat. Vijfentwintig jaar later zegt ze: "Laten we alsjeblieft voorkómen dat het water weer te hoog komt. Zeker nu, want op de toekomst ben ik niet gerust. We moeten twee dingen doen: ons stinkende best om de klimaatverandering zo beperkt mogelijk te houden én ons voorbereiden op de gevolgen van de klimaatverandering. Want die gevolgen komen er sowieso."

-> De meeste Nederlanders maken zich weinig zorgen over overstromingen, blijkt uit onderzoek van het Hoogwaterbeschermingsprogramma.

"Hoe langer de wateroverlast geleden is, hoe meer het 'ver van het bed' wordt. Zo werkt het nu eenmaal. Maar als ik mensen spreek, merk ik dat het besef van het belang van goed waterbeheer wel degelijk aanwezig is. Neemt niet weg dat we als waterschappen best wat meer ruchtbaarheid mogen geven aan ons werk. Zo laten we in Flevoland tijdens onze werkzaamheden op locatie met informatieborden duidelijk zien wie we zijn en wat we doen. Schriftelijk en via sociale media laten we de inwoners weten hoe ze met ons kunnen meedenken. Verder doen we aan watereducatie op basisscholen, technasia, vmbo's en mbo's."

-> Omwonenden roeren zich nogal eens naar aanleiding van het landelijke dijkversterkingsprogramma. Leent waterveiligheid zich wel voor het overlegmodel?

"We proberen zoveel mogelijk te luisteren naar de belanghebbenden, maar het moet wel redelijk blijven. Voor ons is de waterveiligheid leidend en we hebben een deadline: tot het jaar 2050 hebben we in het hele land nog een dikke 1000 kilometer dijk te gaan. We verstevigen de dijken niet alleen voor de mensen die erop wonen, maar ook voor het hele gebied daarachter. De ambitie van de waterschappen is om het netjes en mooi te maken; dijken bepalen immers voor een groot deel het Nederlandse landschap. Onze ervaring is dat het belangrijk is om van meet af aan duidelijk te maken op welk deel van de besluitvorming mensen wel en geen invloed kunnen uitoefenen. Daarnaast ontstaat er draagvlak als je tegelijk met de versteviging bijvoorbeeld de verkeersveiligheid of ruimtelijke kwaliteit kunt verbeteren.">

'Geen meter is onbenut, we moeten de ruimtelijke ordening weer ouderwets gaan plannen'

Klavers is nu ruim zes jaar dijkgraaf van Waterschap Zuiderzeeland. Vorig jaar ging haar tweede termijn in, die loopt tot en met 2025. Ze is ook lid van het bestuur van de Unie van Waterschappen. Als vrouw in de waterwereld trekt ze de aandacht van de media: in 2017 stond ze in de top-100 van meest invloedrijke vrouwen van Nederland van maandblad *Opzij* en won ze de 'Vrouw in de Media'-award voor de regio Flevoland.

Maar eigenlijk houdt ze er niet zo van om aangesproken te worden op haar 'vrouw zijn'. "Ik heb toegepaste wiskunde gestudeerd en werk al dertig jaar in de watersector, dus ik weet niet beter. Vrouw zijn heeft me in mijn werk voordelen noch nadelen gebracht, het is voor mij volkomen neutraal. In algemene zin is het natuurlijk goed en verstandig als arbeidsorganisaties een afspiegeling vormen van de samenleving. Daarom zorgt ons waterschap ook dat het medewerkersbestand zo divers mogelijk is. Waterbeheerder ben je immers voor alle Nederlanders."

-> 'Als het gaat om de zeespiegelstijging, heb ik de neiging om activistisch te worden', zei u eind vorig jaar tijdens het Deltacongres in Goes.

Hetty Klavers (1965) studeerde toegepaste wiskunde aan de Universiteit Twente.

Na haar afstuderen ging ze werken bij Rijkswaterstaat, waar ze vervolgens meerdere functies bekleedde. Sinds 2013 is ze werkzaam als dijkgraaf van Waterschap Zuiderzeeland. In 2016 werd Klavers bestuurslid van de Unie van Waterschappen, met onder meer waterveiligheid in haar portefeuille.

"Dat was mijn antwoord op de vraag 'Wat als de zeespiegel 6 meter stijgt?' Sommige deskundigen voelen zich dan vooral technisch uitgedaagd en gaan volop filosoferen over dijken in de Noordzee en andere hoogtechnologische, extreme kustverdedigingswerken. Of over een totaal nieuwe plattegrond van Nederland. Maar ik zet een stap terug en zeg: ik moet er niet aan denken dat er 6 meter voor de deur staat! En als we niet op dat punt willen komen, is het zaak dat we met z'n allen keihard aan de slag gaan om de CO₂-uitstoot zoveel mogelijk te reduceren."

-> Volgens schrijver Rutger Bregman staat het 'voortbestaan van Nederland' op het spel. Overdreven?

"De zeespiegelstijging is zo'n onvermijdelijk gevolg van de klimaatverandering waar ik het net over had. Het is goed dat Bregman dit voor een groot

publiek aan de kaak stelt. Zelf baseer ik me op de scenario's van het KNMI en VN-klimaatpanel IPCC. Volgens de laatste berichten gaat het om een stijging van 1,1 meter in 2100, maar de trend is dat de schattingen in ieder rapport hoger worden. We betreden dus een terrein waar de wetenschap nog niet eerder is geweest. Ondanks ons goede systeem van dijken, duinen en waterkeringen, moeten we de vinger aan de pols houden, vooruitdenken en de verschillende handelingsperspectieven in kaart brengen. Werken aan water is nooit af."

-> Wat doet uw waterschap zelf aan de duurzaamheidstransitie?

"Wij winnen zoveel mogelijk grondstoffen en energie terug uit ons afvalwater en het zuiveringsslib. Het is nu nog lastig om de cirkel helemaal rond te maken, omdat wat je terugwint uit afval, niet altijd wordt gezien als primaire grondstof. Dat is een wetgevingskwestie, waaraan wordt gewerkt. Het vraagt ook een andere mindset: consumenten moeten wennen aan het idee dat bijvoorbeeld de bakjes van aardbeien gemaakt zijn van afval. De hoeveelheid slib die we moeten verwerken, proberen we tot het minimum te beperken. Met

'Rijden onze onderaannemers wel elektrisch?'

waterschap Amstel, Gooi en Vecht onderzoeken we de verschillende mogelijkheden voor gezamenlijke slibeindverwerking. Gaan we het zelf doen of zetten we het in de markt? Duurzaamheid is een thema in de inkoopvoorwaarden van alle waterschappen. Werken onze onderaannemers met milieuvriendelijke materialen, rijden ze elektrisch? Verder kun je denken aan zonnepanelen op onze locaties, onderzoek op het gebied van aquathermie en verduurzaming van onze gebouwen. Zo kunnen we als gezamenlijke waterschappen een behoorlijke impact hebben."

-> Is Nederland voldoende voorbereid op droogte?

"Kijk je naar het jaar als geheel, dan hebben we in ons land nog altijd een neerslagoverschot. Tegelijk nemen de periodes van droogte in duur en intensiteit toe. De waterschappen proberen het wateroverschot vast te houden voor drogere tijden en het vervolgens te sturen met stuwen, pompen en gemalen. Maar we kunnen het niet overal krijgen: je kunt water niet van laag naar hoog laten stromen. In de hogergelegen gebieden zoals Twente, de Achterhoek en delen van Noord-Brabant zijn de gevolgen van de droogte dus het grootst. Van de afgelopen twee zomers hebben we geleerd dat watervorraden noodzakelijk zijn in die delen van Nederland die echt afhankelijk zijn van neerslag, waar je niet met het oppervlaktewater kunt zorgen voor voldoende water."

-> In 2019 kwam na honderd jaar een einde het vaste waterpeil in het IJsselmeer. Werkt dit goed om in droge zomers voldoende zoetwater beschikbaar te hebben?

"Het IJsselmeer, ruim 9 miljard kubieke meter zoetwater, is de belangrijkste waterbuffer van ons land.

Het flexibele peil zorgt voor een extra voorraad van 20 centimeter. Bij droogte wordt van hieruit bijvoorbeeld extra water geleid naar de provincies die eromheen liggen, tot aan Groningen en Drenthe. Als minder water beschikbaar is dan we allemaal nodig hebben, moeten we het water verdelen over de verschillende watergebruikers. Denk aan het nathouden van de dijken, het sproeien van landbouwgronden, de winning van drinkwater en koeling in de industrie. De zogeheten verdringingsreeks uit de Waterwet geeft dan aan welke sectoren voorrang krijgen. Om een watertekort zo lang mogelijk uit te stellen, is die extra watervoorraad in het IJsselmeer nodig."

-> Wat vragen klimaatextremen van burgers en bedrijven?

"Dat ze zorgen voor waterbuffers en dat ze wateroverschotten slim verwerken. In Zeeland experimenteren agrariërs bijvoorbeeld met een soort zoetwaterbellen onder de akkers. In de bouwsector moet men nadenken over klimaatrobuuste woonwijken, met groene daken en voldoende ruimte voor vijvers en sloten, die water kunnen opvangen en zorgen voor verkoeling. Straten en tuinen moeten zo worden ingericht dat ze veel neerslag kunnen afvoeren. Daarnaast is het belangrijk om cruciale ICT niet in de kelder te plaatsen, maar lekker hoog."

-> En van de overheid?

"In Nederland is geen meter onbenut en de druk op de ruimte zal alleen maar groter worden. Woningbouw, infrastructuur, windmolens, rivieren, agrarische bedrijvigheid: alles moet ergens een plek krijgen. Dat betekent dat we de ruimtelijke ordening weer ouderwets moeten gaan plannen. Het is belangrijk dat er een proces op gang komt waarin wordt gekeken voor welke opgaves Nederland staat. Maar ook wat daarvan de ruimtelijke impact

is en hoe en op welk overheidsniveau eventueel ruimtegebrek moet worden opgelost. De provincies hebben de regionale energiestrategieën, het Rijk het programma voor klimaatadaptatie en wij weten hoeveel ruimte het dijkversterkingsprogramma tot 2050 kost. Op dit moment zijn dat nog relatief gescheiden werelden. Dat gaat goed zolang er genoeg ruimte is, maar dat wordt anders als er conflicterende belangen ontstaan. En daar kan je dan maar beter op tijd over nadenken. "Dijkversterkingen bijvoorbeeld kosten ruimte. Er zijn wel manieren om ruimte te besparen, maar die hebben ook weer nadelen. Damwanden nemen weinig ruimte in beslag, maar kosten een hoop geld. We moeten dus een aantal afwegingen maken voordat de schop de grond in gaat."

-> U maakt zich ook zorgen over de opkomende chemische stoffen in het oppervlaktewater.

"De waterschappen zijn verantwoordelijk voor de kwaliteit van het oppervlaktewater en de zuivering van het afvalwater. Ik ben niet van de school die zegt: we moeten microverontreinigingen in het oppervlaktewater als feit accepteren en ons primair richten op de zuivering. Nee, het is beter om bij de bron te beginnen: wat er niet in komt, hoeft er ook niet uit. Volgens mij kunnen we hier nog een flinke slag maken. Denk bijvoorbeeld aan de ontwikkeling van nieuwe medicijnen die dezelfde werking hebben, maar minder nare restproducten opleveren. Ook nu zijn er voor bepaalde medicijnen al betere alternatieven. Daarover geven wij voorlichting aan huisartsen en apothekers, en die zijn daar gelukkig zeer gevoelig voor. Ook de *zero pollution ambition* van de Europese Green Deal stemt hoopvol voor de waterkwaliteit." •